

POLO-Cro28

Opservatorij politika u Hrvatskoj
Jean Monnet projekt

IRMO

Institut za razvoj i međunarodne odnose
Institute for Development and International Relations

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

POLO-Cro28 Policy Paper

KONKURENTNOST, PAMETNA SPECIJALIZACIJA I INVESTICIJE U NOVIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a I HRVATSKOJ

KREŠIMIR JURLIN

VIŠNJA SAMARDŽIJA

MARTINA BASARAC SERTIĆ

IRMO, ZAGREB

Veljača, 2018.

Autori

Dr.sc. Krešimir Jurlin, IRMO, viši znanstveni suradnik

Dr.sc. Višnja Samardžija, IRMO, zaslužna znanstvenica i voditeljica projekta POLO-Cro28

Dr. sc. Martina Basarac Sertić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Odsjek za ekonomska istraživanja Razreda za društvene znanosti

Recenzije

Prof. dr. sc. Slavica Singer, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Dr. sc. Davor Galinec, Hrvatska narodna banka

Lektura

Mirjana Paić Jurinić

Nakladnik

Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO

LJ. F. Vukotinovića 2

10000 Zagreb

Za nakladnika

dr. sc. Sanja Tišma

Objavljeno uz potporu programa Erasmus+, Jean Monnet potpora institucijama.

Ovaj rad jedan je od rezultata trogodišnjeg projekta "Opservatorij politika u Hrvatskoj (POLO-Cro28)" koji financira Europska komisija u sklopu programa ERASMUS+, Jean Monnet potpora institucijama (broj: 565296-EPP-1-2015-1-HR-EPPJMO-SUPPI). Provodi ga Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO u razdoblju od rujna 2015. do kolovoza 2018. Detaljnije o projektu: <http://polocro28.irmo.hr/>.

Sadržaj

Popis kratica	5
UVOD.....	7
STRATEŠKI PRISTUP EU-a JAČANJU KONKURENTNOSTI – POLITIKE, MEHANIZMI I INSTRUMENTI	7
PRIORITETI, STRATEGIJE PAMETNE SPECIJALIZACIJE I INVESTICIJSKI POTICAJI U HRVATSKOJ TE ODABRANIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a	11
Prioriteti sektorskog restrukturiranja i strukturnih reformi	11
Sektorski prioriteti nacionalnih i regionalnih strategija pametne specijalizacije.....	12
Investicijske politike i poticaji u odabranim zemljama	13
GLAVNI FAKTORI KONKURENTNOSTI U HRVATSKOJ I ODABRANIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a	14
STRUKTURNE PROMJENE GOSPODARSTVA	16
ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	19
Zaključci.....	19
Preporuke za Hrvatsku	22
LITERATURA	24
PRILOG – Tablice	28

Popis slika

Slika 1: Rang na ljestvici konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma.....	15
Slika 2: Visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje (rang)	15
Slika 3. Poslovna sofisticiranost (rang)	16
Slika 4. Inovativnost (rang)	16
Slika 5. Udio bruto ulaganja u fiksni kapital u BDP-u u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)	17
Slika 6. Udio prerađivačke industrija u bruto ulaganjima u fiksni kapital u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2016. (%).....	17
Slika 7. Udio proizvoda visoke tehnologije u ukupnom robnom izvozu u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2015. (%).....	17
Slika 8. Udio djelatnosti srednje visoke i visoke tehnologije u dodanoj vrijednosti prerađivačke industrije u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2014. (%).....	17
Slika 9. Udio znanjem i tehnologijom intenzivnih djelatnosti u dodanoj vrijednosti prerađivačke industrije u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2008. –2015. (%).....	18
Slika 10. Udio poduzeća koja provode inovacije u ukupnom broju poduzeća prerađivačke industrije odabranih zemalja 2014. (%)	18
Slika 11. Udio broja istraživača zaposlenih u poslovnom sektoru u radno aktivnom stanovništvu (prema ekvivalentu punog radnog vremena) u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2007. – 2016. (%).....	19
Slika 12. Udio znanstvenika i inženjera s visokim obrazovanjem u radno aktivnom stanovništvu u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)	19

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz glavnih ciljeva Nacionalnih programa reformi (NPR) odabranih država članica EU-a.....	28
Tablica 2. Ključna područja specijalizacije temeljem strategija pametne specijalizacije Hrvatske, Češke, Slovačke, Mađarske i Slovenije	28
Tablica 3. Područja specijalizacije izabrana u strategijama pametnih specijalizacija Hrvatske, Češke, Slovačke, Mađarske i Slovenije	29
Tablica 4. Poticaji za investicijske projekte u Hrvatskoj, Češkoj, Slovačkoj.....	32

Popis kratica

BDP - Bruto domaći proizvod

COSME - program namijenjen malim i srednjim poduzetnicima namijenjen promicanju poduzetništva

EFSU - Europski fond za strateška ulaganja

EIB - Europska investicijska banka

ESIF - Europski strukturni i investicijski fondovi

Eye@RIS3 – Pregled inovacijskih prioriteta u Europi (instrument Platformi za pametnu specijalizaciju)

IKT - Informacijske i komunikacijske tehnologije

NN - Narodne novine

NPR - Nacionalni program reformi

NVK - Nacionalno vijeće za konkurentnost

OBZOR 2020 - Okvirni program EU-a za istraživanje i inovacije (engl. HORIZON 2020)

PTPP - Podtematska prioritetna područja

RIS3 - Regionalne strategije za istraživanje i inovacije (engl. Regional Research and Innovation Strategies)

SRSP - Program potpore strukturnim reformama (engl. Structural Reform Support Programme)

SRSS - Služba za potporu strukturnim reformama (engl. Structural Reform Support Service)

S2E - „Stube izvrsnosti“, pilot projekt (engl. „Stairway to Excellence“)

S3 - Strategija pametne specijalizacije (engl. Smart Specialization Strategy)

S3P - Platforme za pametnu specijalizaciju

TPP - Tematska prioritetna područja

WEF - Svjetski gospodarski forum (engl. World Economic Forum)

KONKURENTNOST, PAMETNA SPECIJALIZACIJA I INVESTICIJE U NOVIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a I HRVATSKOJ

UVOD

Ovaj POLO *policy paper* bavi se glavnim faktorima konkurentnosti u Hrvatskoj i odabranim novim državama članicama EU-a te položajem tih zemalja na ljestvicama konkurentnosti na globalnoj razini. Za istraživanje su, sukladno metodologiji projekta POLO-Cro28, odabrane nove države članice EU-a Češka, Mađarska, Slovačka i Slovenija s kojima se uspoređuje Hrvatska. U radu se polazi od analize strateškog pristupa, politika, mehanizama i instrumenata EU-a kojih je cilj potaknuti konkurentnost država članica i Unije u cjelini. Uspoređuju se glavne odrednice nacionalnih strategija pametne specijalizacije te investicijski poticaji i prepreke investiranju. Nadalje, analiziraju se glavni faktori konkurentnosti u Hrvatskoj i usporednim državama članicama (s naglaskom na visoko obrazovanje, poslovnu sofisticiranost i inovativnost) te strukturne promjene gospodarstava. Temeljem provedene analize razrađene su preporuke za donosiocima odluka u Hrvatskoj.

Istraživanje za potrebe ovog rada provedeno je u sklopu ERASMUS+ Jean Monnet projekta podrške institucijama POLO-Cro28 koji djeluje kao opservatorij javnih politika u Hrvatskoj. Istraživanje se temelji na zajedničkoj metodologiji i multidisciplinarnom pristupu analizi koji se tijekom trogodišnje provedbe projekta primjenjuje na praćenje šest područja odnosno politika.

Pri izradi analize korištena su izvješća Europske komisije, nacionalni strateški dokumenti, akademski izvori te službeni statistički pokazatelji. Osim relevantnih analitičkih i strateških dokumenata EU-a, novih država članica i Hrvatske te različitih akademskih izvora, analiza se nadovezuje na zaključke okruglog stola na temu konkurentnosti održanog u Zagrebu u travnju 2017¹.

STRATEŠKI PRISTUP EU-a JAČANJU KONKURENTNOSTI – POLITIKE, MEHANIZMI I INSTRUMENTI

Europska unija postupno se oporavlja od posljedica ne tako davne gospodarske i financijske krize. Nakon pet godina umjerenog oporavka, europski gospodarski rast se ubrzava i otvaraju se nova radna mjesta. Prošlogodišnje Jesenske gospodarske prognoze 2017. procijenile su rast realnog BDP-a EU-a u cjelini na 2,3%, što je blago iznad očekivanja koja su za 2016. bila na razini od 1,9% (Europska komisija, 2017a). Međutim, pozitivna gospodarska kretanja i dalje su opterećena nedovoljnim rastom produktivnosti te trajnim nejednakostima među državama članicama. Priljev izravnih stranih ulaganja, trgovinska integracija i diverzifikacija u pojedinim gospodarstvima EU-a su slabi. Za jačanje pozitivnih trendova i konvergencije unutar EU-a gospodarstva država članica morala bi biti konkurentnija, otpornija na krizu te uključivija i inovativnija (Europska komisija, 2017b).

---

¹ Okrugli stol „Izazovi konkurentnosti za nove članice EU-a i Hrvatsku?“ organiziran je u sklopu Jean Monnet projekta POLO-Cro28 u Predstavništvu Europske komisije u Zagrebu 26. travnja 2017. Detaljnije: <http://polocro28.irmo.hr/izvjestaj-s-okruglog-stola-izazovi-konkurentnosti-nove-clanice-eu-a-hrvatsku-okviru-jean-monnet-projekta-potporu-institucijama-polo-cro28-opservatorij-politika-hrvatsko/>

Glavni izazovi s kojima se Europska unija suočava jesu poticanje inovacija i razvoja tehnologije, stvaranje povoljnih uvjeta za poslovanje novoosnovanih i rastućih poduzeća, promicanje partnerstva i sinergije radi stvaranja vrijednosnih lanaca, osiguravanje kontinuirane modernizacije industrije i rješavanje socijalne i regionalne dimenzije putem ulaganja na područjima gdje je to najpotrebnije te napredak na ljestvicama konkurentnosti.²

Poticanje rasta i konkurentnosti u svrhu gospodarskog razvoja i dostizanja ciljeva Strategije Europa 2020. svrstava se među najvažnije prioritete Komisije i država članica EU-a u razdoblju nakon krize. Strategija Europa 2020. usmjerena je na rješavanje strukturnih slabosti postojećih modela rasta stvaranjem uvjeta za pametan, održiv i uključiv rast. Unija je suočena sa činjenicom da je usporeni rast produktivnosti prepreka jačem ukupnom gospodarskom rastu, pri čemu jedinstveno tržište još uvijek ne ostvaruje pun potencijal, a osobito je naglašeno zaostajanje u usvajanju novih tehnologija u gospodarstvu. Prema očekivanjima Europske komisije, prosječno ulaganje u istraživanje i razvoj od 3% BDP-a u Europskoj uniji jedini je od zacrtanih pet ciljeva Strategije Europa 2020. koji se neće ispuniti u planiranom razdoblju s obzirom na to da su ta izdvajanja u 2015. dostigla tek 2,03% (Europska komisija, 2017b).

U uvjetima nepovoljnog vanjskog gospodarskog okruženja Europska komisija je 2013. pokrenula inicijativu izrade strategija pametne specijalizacije (S3 – Smart Specialization Strategy) u državama članicama kao nov pristup gospodarskom rastu temeljenom na potpori istraživačko-razvojnim aktivnostima i inovacijama. Koncept pametne specijalizacije EU-a razvijen je u sklopu vodeće inicijative Strategije Europa 2020. “Unija inovacija”. Prema tom se konceptu svaka regija gradi na vlastitim snagama, prateći utvrđene prioritete u nacionalnim i regionalnim inovacijskim strategijama, a po mogućnosti i u okviru prekogranične suradnje (Europska komisija, 2012).

Iako su mnoge europske regije dobro pozicionirane i iskorištavaju prednosti koje im nudi globalizacija, one slabije razvijene (posebice u južnoj i istočnoj Europi) suočavaju se s rizikom gubitka velikog broja radnih mjesta kao rezultat konkurencije, specijalizacije i tehnoloških promjena (Europska komisija, 2017c). Razrađen je veći broj potpornih mjera pri čemu Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) zajedno s nacionalnim doprinosima osiguravaju 67,6 milijardi eura za potporu regijama putem strategija pametne specijalizacije koje se temelje na njihovim konkurentskim sposobnostima, pomažu im unaprijediti lance vrijednosti, potaknuti privatni sektor i ciljana ulaganja na ključne prioritete i izazove (Europska komisija, 2017c). Nije isključivo riječ o korištenju visokih tehnologija nego i o uvođenju inovacija koje će osigurati budućnost i tradicionalnim industrijama.

Europska unija nastoji pridonijeti jačanju konkurentnosti zemalja članica integriranim politikama, mehanizmima i instrumentima. Uloga EU-a u poticanju konkurentnosti država članica definirana je Ugovorom o funkcioniranju EU-a³ (Službeni list Europske unije, 2016). U Članku 173. Ugovora navodi se kako Unija i države članice trebaju osigurati potrebne uvjete za konkurentnost industrije Unije. Njihovo je djelovanje, između ostalog, usmjereno prema ubrzanju prilagodbe industrije strukturnim promjenama, poticanju okruženja pogodnog za razvoj i međusobnoj suradnji poduzetnika (osobito malih i srednjih) te podupiranju boljeg iskorištavanja industrijskog potencijala politika inovacije, istraživanja i tehnološkog razvoja.

Europski semestar, ključan instrument gospodarskog nadzora država članica EU-a, uz ostalo zadire i u brojne aspekte konkurentnosti država članica EU-a. U sklopu Europskog semestra svake se godine provodi *ex ante* planiranje i koordinacija gospodarskih politika država članica te usklađuju postupci

---

² Iz izlaganja Manice Haputman na POLO okruglom stolu o konkurentnosti, Zagreb, 26. travnja 2017.

³ Treaty on Functioning of the European Union (TFEU).

izvještavanja, nadzora i evaluacije tih politika na europskoj razini. Osim jačanja fiskalnog okvira i upravljanja javnim financijama, Europski semestar usmjeren je na korekciju širokog spektra neravnoteža i provedbu strukturnih reformi kao i reformi vezanih uz rast, zapošljavanje i konkurentnost (Samardžija et al., 2016). Stoga se Europski semestar smatra jednim od mehanizama koji na neizravan način potiču konkurentnost.

Komisijina Služba za potporu strukturnim reformama (SRSS)⁴ osnovana je 2015. godine s ciljem pomaganja državama članicama EU-a u planiranju i provedbi strukturnih reformi. Služba koordinira i pruža tehničku potporu zemljama EU-a u sklopu Programa potpore strukturnim reformama (SRSP) za poboljšanje upravljanjem reformama poticanja kohezije, konkurentnosti, produktivnosti i održivog rasta. U okviru problematike konkurentnosti posebice su bitna područja obrazovanja, investicijskog okruženja te sektorskih politika. Korištenje tog mehanizma znatno može pomoći Hrvatskoj pri donošenju strateških dokumenata iz područja konkurentnosti, pametne specijalizacije i investicija i ostvarivanja Specifičnih preporuka Europske komisije za provedbu Nacionalnog programa reformi⁵.

U skladu s ciljevima Strategije Europa 2020. industrijska politika zauzima središnje mjesto u novom modelu rasta europskog gospodarstva, imajući u vidu značaj konkurentnosti i održivosti europske industrije za razvoj europskoga gospodarstva. Pri tome se industrijska politika sagledava u širem smislu te obuhvaća i ostale relevantne politike koje utječu na troškove, cijenu i inovativnu konkurentnost ne samo industrije, nego i ostalih pojedinačnih sektora. Nadalje, industrijska politika treba uvažavati i učinke inicijativa koje se poduzimaju u okviru ostalih politika (primjerice transport, energetika, zaštita okoliša, politike jedinstvenog tržišta, trgovina itd.) kako bi se omogućilo koordinirane strateške odgovore na razini EU-a (Europska komisija, 2010a). Jačanje konkurentnosti prerađivačkog sektora i gospodarstva EU-a u cjelini svrstano je na prvo mjesto među prioritetima industrijske politike EU-a. Daljnji su prioriteti podupiranje inovacija i poticanje poslovnih aktivnosti i stimulativnog poslovnog okruženja te dobro funkcionirajućeg unutarnjeg tržišta (Europska komisija, 2014).

Zadaci su Europske komisije na planu konkurentnosti poticanje inicijativa koje pridonose koordinaciji država članica, razvoj indikatora za redovito praćenje, nadzor i ocjenu napretka država članica te redovito izvještavanje o konkurentnosti na razini EU-a i država članica (Europska komisija, 2010b). Na planu industrijske politike, područje rada Komisije usmjereno je na poboljšanje općih uvjeta djelovanja industrije pri čemu se naglasak daje razvoju „pametnog“ zakonodavstva i analizi učinaka zakonodavstva na konkurentnost (*impact assessment*), boljem pristupu izvorima financiranja, jačanju unutarnjeg tržišta uklanjanjem preostalih barijera, poboljšanju sustava prava intelektualnog vlasništva, unapređenju pravila o tržišnom natjecanju, jačanju energetske, transportne i komunikacijske infrastrukture te unapređenju europske standardizacije. Osobita pažnja posvećuje se jačanju politike industrijskih inovacija u skladu s ciljevima Strategije EU 2020. te suočavanju s izazovima globalizacije (Europska komisija, 2010a). Ne treba posebno naglašavati kako je provedba spomenutih inicijativa, politika i mjera u nadležnosti država članica te su one zaslužne za napredak ili odgovorne za zaostajanje na planu konkurentnosti.

Radi poticanja konkurentnosti na razini EU-a osnovano je 2002. Vijeće za konkurentnost. Ono ima horizontalnu ulogu u promicanju konkurentnosti i rasta zemalja članica te preispituje najvažnije

---

⁴ Više na: https://ec.europa.eu/info/departments/structural-reform-support-service_hr

⁵ Institut za razvoj i međunarodne odnose bio je u 2017. godini nositelj projekta financiranog sredstvima Programa potpore strukturnim reformama pod nazivom „Izrada metodologije za planiranje, praćenje i ocjenjivanje provedbe Nacionalnog programa reformi temeljene na indikatorima“. Više na: <http://www.irmo.hr/hr/projekti/izrada-metodologije-za-planiranje-pracenje-i-ocjenjivanje-provedbe-nacionalnog-programa-reformi-temeljene-na-indikatorima/>

prijedloge za odluke koje mogu značajnije utjecati na konkurentnost. Od 2015. godine Vijeće je kao novu metodu rada uvelo tzv. provjeru konkurentnosti kojom se redovito ocjenjuje napredak u funkcioniranju različitih aspekata politike konkurentnosti u državama članicama. Provjera konkurentnosti ujedno omogućuje praćenje uključivanja relevantnih pitanja vezanih uz konkurentnost u politike država članica (Vijeće Europske unije, 2015). Nadalje, u 2016. godini Vijeće EU-a donijelo je Preporuku o osnivanju nacionalnih odbora za produktivnost u europodručju (Vijeće Europske unije, 2016) što bi omogućilo praćenje rezultata i politika u području konkurentnosti, dugoročnih faktora utjecaja na produktivnost i konkurentnost, uključujući inovativnost i privlačenje investicija, poslovnog i ljudskog kapitala, kao i faktora utjecaja na cijene i kvalitetu proizvoda i usluga. Vijeće upućuje na potrebu nezavisne i visokokvalitetne ekonomske analize izazova provedbi politika te naglašava nužnost funkcionalne autonomije odbora za produktivnost u odnosu na javnu upravu te da sastav tih odbora mora osigurati zastupljenost ne samo osnovnih interesnih skupina i to tako da osigurava stručnu analizu od općeg društvenog interesa. Iako se Preporuka odnosi izriječno samo na članice europodručja, Vijeće potiče i ostale države članice na uspostavu sličnih tijela.

U Hrvatskoj je još 2002. godine osnovano Nacionalno vijeće za konkurentnost (NVK), na inicijativu Hrvatske udruge poslodavaca, a temeljem Rješenja Vlade RH, kao nezavisno savjetodavno tijelo sastavljeno od 24 člana iz četiri ključne interesne skupine – poslovnog sektora, vlade, sindikata i akademske zajednice – s ciljem stvaranja dijaloga, partnerstva i konsenzusa o programima i politikama ključnim za održivi rast i razvoj Hrvatske. U prvih desetak godina djelovanja Vijeće je provelo niz aktivnosti i istraživanja konkurentnosti Hrvatske i njenih županija te usvojilo bitne analitičke i strateške dokumente. Vijeće je i nadalje aktivno u praćenju položaja Hrvatske na globalnim ljestvicama konkurentnosti te može biti dobra osnova za jačanje funkcije strateškog poboljšanja konkurentnosti u novom institucionalnom okviru koji prepoznaje prostor za njegovo djelovanje. Sasvim konkretno, potrebno je osigurati uvjete i sredstva za nezavisne i visokokvalitetne ekonomske analize izazova provedbi politika u području konkurentnosti i produktivnosti, inovativnosti i investicija, razvoja proizvodnih faktora za unaprjeđenje cjenovnih i necjenovnih aspekata kvalitete roba i usluga. Kako bi NVK mogao preuzeti predviđenu funkciju odbora za produktivnost, potrebno je osigurati punu autonomiju u odnosu na javnu upravu te, pored interesnih skupina, osigurati zastupljenost koja osigurava stručnu analizu i kreiranje preporuka za politike od općeg društvenog interesa.

Investicijski poticaji osobito su značajni u razdoblju nakon krize, kada je opravak investicija sporiji od gospodarskog oporavka (European Investment Bank, 2016). Među glavnim financijskim instrumentima kojima Europska unija potiče konkurentnost na prvome mjestu treba spomenuti otvaranje novih mogućnosti za ulaganja putem osnivanja Plana ulaganja za Europu, čija je svrha poticanje dugoročnog gospodarskog rasta i konkurentnosti u EU-u. Plan ulaganja za Europu u vrijednosti od 315 milijardi eura u kojem je strateški partner Europska investicijska banka (EIB) predstavio je 2014. godine predsjednik Komisije Jean-Claude Juncker. Ključan element Plana je novi Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) koji treba pridonijeti upotrebi javnih sredstava, uključujući ona iz proračuna EU-a, kako bi se potaknula privatna ulaganja u različite projekte u državama članicama. Projekti su usmjereni u infrastrukturu, istraživanja i inovacije, obrazovanje, zdravstvo te informacijske i komunikacijske tehnologije (Službeni list Europske unije, 2015).

Plan je u prvoj godini mobilizirao ulaganja u vrijednosti od 225 milijardi eura. Pozitivne evaluacije i uspješna provedba EFSU-a rezultirale su prijedlogom produljenja povećanja sredstava Plana ulaganja za Europu. Komisija je predstavila novi zakonodavni prijedlog (EFSU 2.0) kojim bi se trajanje fonda (prvobitno zacrtano za 2015. – 2018) produljilo do 2020. kako bi se povećala jamstva iz proračuna EU-a i doprinos iz EIB-a te sredstva povećala na 500 milijardi eura (Europska komisija, 2017d). Osim toga,

Europska komisija posljednjih je godina usvojila brojne dokumente kojima se reguliraju investicijski poticaji.⁶

Nadalje, među najznačajnijim instrumentima EU-a za jačanje konkurentnosti treba spomenuti programe Obzor 2020 (Horizon 2020), koji treba pridonijeti ostvarivanju ciljeva iz ključnih strateških dokumenata EU-a vezanih za istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije, Europa 2020. i Unija inovacija (Innovation Union) te izgradnji Europskog istraživačkog prostora (European Research Area),⁷ kao i program COSME⁸ čijim sredstvima se podupiru inicijative za jačanje konkurentnosti.

PRIORITETI, STRATEGIJE PAMETNE SPECIJALIZACIJE I INVESTICIJSKI POTICAJI U HRVATSKOJ TE ODABRANIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a

Prioriteti sektorskog restrukturiranja i strukturnih reformi

Europska komisija je kroz Europski semestar, kao ciklus koordinacije gospodarskih i fiskalnih politika, obvezala države članice na provedbu i izvješćivanje o provedbi reformi koje dijelom zadiru i u područja vezana uz konkurentnost. Kao odgovor na strukturne izazove, zemlje obuhvaćene procesom Europskog semestra dužne su formulirati svoje nacionalne programe reformi (NPR) kojima su definirane mjere i aktivnosti koje će se provoditi narednih 12 do 18 mjeseci te kroz trogodišnje nacionalne Programe konvergencije (države koje nisu članice europodručja) ili Programe stabilnosti (članice europodručja). Razvidno je da se reformski ciljevi među odabranim članicama razlikuju obuhvatom i mjerama, no većina usporednih zemalja među prioritete svrstava neke aspekte konkurentnosti te bi reforme trebale pridonijeti jačanju konkurentnosti, povećanju produktivnosti i održivog rasta, otvaranju radnih mjesta i poticanju ulaganja u svim državama članicama (Tablica 1. u Prilogu).

Nacionalni program reformi za Hrvatsku iz 2017. godine objedinjuje reformske mjere i aktivnosti koje trebaju pridonijeti ostvarivanju dugoročno održivog gospodarskog rasta, povećanju zaposlenosti i stvaranju novih radnih mjesta te smanjenju makroekonomskih neravnoteža (Vlada RH, 2017b). U skladu s tim NPR definira 53 reformske mjere u 12 reformskih područja za ostvarenje tri glavna cilja, među kojima je jačanje konkurentnosti na prvome mjestu, drugi je cilj povećanje zapošljivosti i povezivanje obrazovanja s tržištem rada, a treći održivost javnih financija.

Slovenska vlada u svojem dokumentu nacionalnih reformi naglašava tri skupine mjera: dugoročne strukturne mjere za održive javne financije, mjere s kratkoročnim strukturnim učinkom, te mjere za povećanje potencijala rasta. Mađarska vlada provedbu reformi usmjerava prema ostvarenju srednjoročnog proračunskog cilja, jačanju investicija i zapošljavanja kroz poreznu politiku, uspostavi konkurentnog poslovnog okruženja, konkurentnoj radnoj snazi, stvaranju novih mogućnosti putem

---

⁶Zakonski okvir Europske unije čine: Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivih s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora, Smjernice za regionalne potpore za 2014. – 2020. (2013/C 209/01) i Karte regionalnih potpora (2014. – 2020.). Pored toga, države članice su usvojile i vlastite pravne akte, u okviru u kojem im je to dopušteno.

⁷Detaljnije vidjeti na <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>.

⁸COSME je program za razdoblje 2014. – 2020. Namijenjen je malim i srednjim poduzetnicima i usmjeren promicanju poduzetništva. Cilj je povećati konkurentnost europskih tvrtki, smanjiti nezaposlenost te promovirati poduzetničku okolinu i razvoj poduzetništva. Detaljnije: <http://europski-fondovi.eu/program/cosme>.

obrazovanja i jačanju zdravstvenog sustava. Nadalje, Nacionalni program reformi Slovačke opisuje strukturne mjere koje slovačka vlada planira provesti naredne dvije godine. Naime, novi kompleksni pristup prepoznavanju prioriteta uzimajući u obzir BDP, kao i druge aspekte kvalitete života, identificirao je tržište rada, zdravstveni sustav i osnovno obrazovanje kao najveće izazove slovačkog gospodarstva. Češka vlada bitne korake strukturne reforme provodit će u području poreznog sustava, proračunske politike u sklopu fiskalne i dugoročne održivosti, potom u području tržišta rada, socijalne politike i obrazovanja, provedbom postupaka potpore konkurentnosti te jačanja sektorskih politika.

Sektorski prioriteti nacionalnih i regionalnih strategija pametne specijalizacije

Strategije pametne specijalizacije su nacionalne ili regionalne strategije za istraživanje i inovacije (RIS3)⁹ koje određuju prioritete s ciljem izgradnje konkurentskih prednosti putem razvoja i usklađivanja istraživanja i inovacija za poslovne potrebe, na koherentan način, uz izbjegavanje dupliciranja i fragmentacije (Europska komisija, 2014a). One fokusiraju politiku potpore i ulaganja u ključne nacionalne prioritete te podupiru inovacije s ciljem poticanja ulaganja u privatni sector (Basarac Sertić, 2016.). U skladu s tim zemlje i regije trebaju ustanoviti svoje konkurentne prednosti i prioritete slijedeći nacionalne i međunarodne uspješne primjere (Europska komisija, 2012). Nadalje, svaka zemlja odnosno regija mora biti u stanju identificirati relevantne veze i tokove roba, usluga i znanja koji otkrivaju moguće obrasce integracije s partnerskim regijama, što je osobito važno u slučaju manje razvijenih zemalja/regija koje bi često zahtijevale transfer znanja i tehnologije (Europska komisija, 2017e).

Platforme za pametnu specijalizaciju (S3P) uspostavljene su 2012. godine kao jedna od mjera za podršku državama i regijama u razvoju i provedbi strategija pametne specijalizacije. Na platformi S3P bilo je u vrijeme izrade ovog rada registrirano 18 država članica među kojima su Hrvatska i četiri ostale zemlje koje se analiziraju u ovom radu. Također je na platformi registrirano 170 regija Europske unije.¹⁰

Nadalje, nacionalne i regionalne istraživačke i inovacijske strategije za pametne specijalizacije (National/Regional Research and Innovation Strategies – RIS3) implementiraju se na nacionalnim i regionalnim razinama EU-a (Basarac Sertić, 2016). Izrada takvih strategija u skladu je sa zahtjevima nove kohezijske politike EU-a (za programsko razdoblje 2014. – 2020.) koja nalaže državama članicama identificiranje područja specijalizacije koja najbolje odgovaraju njihovom inovacijskom potencijalu, a temelje se na sposobnostima za korištenje sredstava iz fondova EU-a na području istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija.

Prva je svoj strateški dokument za pametnu specijalizaciju publicirala Slovačka (2013. godine), potom su strategije objavile Češka i Mađarska (2014.), dok je Slovenija strategiju objavila 2015. godine. Zatim, vidljivi su manji odmaci u pogledu određivanja vizija i strateških ciljeva strategija pametnih specijalizacija. Naime, Češka ističe važnost ekonomije znanja s naglaskom na transformaciju gospodarstva te se njena strategija odnosi na razdoblje duže od prvobitno predviđenog (na razdoblje do 2022. godine). Slovačka stavlja naglasak na strukturnu diverzifikaciju gospodarstva, Mađarska želi postati ekonomija znanja do

---

⁹ National/Regional Research and Innovation Strategies – RIS3.

¹⁰ U sklopu spomenutih platformi pokrenut je pilot projekt „Stairway to Excellence“ (S2E) koji predstavlja podršku za 13 novih država članica (uključujući Hrvatsku) i njihove regije kako bi se razvila sinergija između programa OBZOR 2020, Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) te ostalih izvora financiranja EU-a. Detaljnije: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform-registered-regions>; <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>.

kraja desetljeća, a Slovenija se fokusira na prioritetne niše u kojima više ne želi biti sljedbenik, već sukreator globalnih trendova.

Hrvatska vlada usvojila je u ožujku 2016. Strategiju pametne specijalizacije RH za razdoblje od 2016. do 2020. godine, koja sadrži ciljeve i prioritetne aktivnosti vezane za istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija te utvrđuje ciljane niše unutar prioritetnih sektora.

U Tablici 2. (u Prilogu) prikazuju se područja specijalizacije koja su Hrvatska i analizirane nove članice EU-a (Češka, Mađarska, Slovačka i Slovenija) odabrale u osmišljavanju svojih strategija pametne specijalizacije. Na temelju informacija koje su vladine institucije spomenutih zemalja dostavile bazi Eye@RIS¹¹ sadržan je pregled sljedećih podataka: sposobnost za ostvarivanje prioriteta; odabrana ciljana tržišta i prioritet EU-a uz koje se područje specijalizacije povezuje.

Navedeni podaci temelje se na NACE7 statističkoj klasifikaciji djelatnosti. Tematska prioritetna područja (TPP) i horizontalne teme utvrđeni su na temelju kriterija prema smjernicama S3 platforme. Kao konačan rezultat procesa odabira, za glavni fokus S3 u Hrvatskoj je odabrano pet TPP-a¹² s relevantnim tehnološkim i proizvodnim poljima: (1) Zdravlje i kvaliteta života, (2) Energija i održivi okoliš, (3) Promet i mobilnost, (4) Sigurnost i (5) Hrana i bioekonomija (NN32/16). Hrvatska je također u strategiji definirala dvije horizontalne teme (ključne razvojne tehnologije te informacijske i komunikacijske tehnologije) koje mogu pridonijeti većoj dodanoj vrijednosti hrvatske proizvodnje i potaknuti nastajanje novih gospodarskih aktivnosti, porast produktivnosti hrvatskog gospodarstva i stvaranje novih i održivih prilika za zapošljavanje. Nadalje, unutar pet TPP-a obuhvaćeno je 13 podtematskih prioritetnih područja (PTPP).

U Tablici 3. u Prilogu grupirana su ključna područja prema analiziranim zemljama. Uočljivo je da je pet analiziranih zemalja odabralo 11 od 14 glavnih kategorija sposobnosti istraživanja i razvoja. Naime, nijedna promatrana članica nije odabrala kategorije Rudarstvo i vađenje, Turizam, restorani i rekreacija te Veleprodaja i maloprodaja. Pri tome je Hrvatska odabrala šest glavnih/prioritetnih područja, Češka četiri, Slovačka četiri, Mađarska osam, a Slovenija čak devet. Detaljnijom analizom može se zaključiti da je najzastupljenija djelatnost Prerađivačka industrija. Tu su djelatnost kao svoja glavna tematska prioritetna područja odabrale sve zemlje od interesa, a neke su unutar kategorije svrstale i nekoliko grana (primjerice Slovačka, Mađarska i Slovenija). Druga najzastupljenija kategorija su Informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT), za koju su se opredijelile Češka, Slovačka i Mađarska. Nadalje, na trećem su mjestu kategorije Proizvodnja i distribucija energije te Zdravlje ljudi i društvene radne aktivnosti. Kada promatramo države članice pojedinačno, zanimljivo je da je Slovenija izrazit naglasak stavila na područje Prerađivačke industrije sa čak pet zastupljenih niša (Održiva proizvodnja hrane, Razvoj energetske učinkovitih proizvoda, Pametni gradovi i općine, Pametne tvornice, Zdravlje/Medicina).

Investicijske politike i poticaji u odabranim zemljama

Nastavno na strategije pametne specijalizacije vidljivo je da su inovacije i ulaganja postali središnji stupovi programa EU-a za gospodarski rast i stvaranje novih radnih mjesta jer je nakon izlaska iz gospodarske i financijske krize jedan od prioriteta EU-a postao vratiti ulaganja na razinu prije krize (Europska komisija, 2017e).

---

¹¹<http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/map>

¹² U Strategiji (NN 32/16) su ključna područja: Bioekonomija i hrana grupirane zajedno, dok su na mrežnim stranicama S3 platforme te u dokumentu Europska komisija (2015c) navedena područja pojedinačne kategorije.

Spomenuti Plan ulaganja za Europu stavio je naglasak i na politike usmjerene na stvaranje odgovarajuće klime za tvrtke i nove poduzetnike za ulaganje i stvaranje novih industrija i radnih mjesta. Aktivnosti odobrene u Hrvatskoj u okviru Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSI) obuhvaćaju obujam financiranja od 184,86 milijuna eura, a očekuje se da bi to moglo pokrenuti 709,75 milijuna eura ulaganja (Europska komisija, 2017f).

Na razini Hrvatske je, Zakonom o poticanju ulaganja (NN br. 102/15) koji je Hrvatski sabor usvojio 2015. godine, uređena dodjela državnih potpora spojivih s unutarnjim tržištem (što označava provedbu Uredbe Komisije br. 651/2014) te je uspostavljen pravni okvir za realizaciju investicijskih projekata s ciljem poticanja gospodarskog rasta i njegova uključivanja u tokove međunarodne razmjene kao i za jačanje investicijske i konkurentne sposobnosti hrvatskoga poduzetništva. Potpore uređene Zakonom odnose se na projekte ulaganja u proizvodno-prerađivačkim i razvojno-inovacijskim aktivnostima, potom aktivnostima poslovne podrške i aktivnostima usluga visoke dodane vrijednosti (Tablica 4. u Prilogu).

Pravni okviri, podržana područja i oblici poticajnih mjera za Hrvatsku, Češku i Slovačku prikazani su u Tablici 4. (u Prilogu). Naime, s obzirom na to da namjene, kriteriji i vrste poticaja nisu potpuno usporedivi između analiziranih zemalja, zbog činjenice da, prema spoznaji autora, nije javno objavljen dokument/platforma koja uspoređuje investicijske poticaje među državama članicama i prema kojem bi investitori mogli odabrati najpovoljniju destinaciju za svoje ulaganje. Stoga su podaci o investicijskim poticajima prikazani pojedinačno, tablično i kao takvi se analiziraju. Nadalje, na temelju prikazanih podataka može se zaključiti da je svaka država članica utvrdila podržana područja ovisno o komparativnim prednostima, potencijalima i konkurentnosti svojega gospodarstva te postavila minimalne zahtjeve prema područjima u kojima očekuje značajna ulaganja. Međutim, unatoč individualnom pristupu svake zemlje pri kreiranju navedenih kriterija, vidljive su sličnosti pri odabiru podržanih područja. Preciznije, sve analizirane članice naglasak stavljaju na prerađivačku industriju, Češka i Slovačka podupiru razvoj tehnoloških centara, Češka uz to i uslužni sektor, a jedino Slovačka usmjerava investicije u sektor turizma. Općenito, minimalni iznosi ulaganja u dugotrajnu imovinu (opravdani troškovi) i udio novih tehnologija ovise o vrsti ulaganja, stopi nezaposlenosti u određenom području/regiji kao i veličini poduzeća podnositelja zahtjeva. Također, kada je riječ o oblicima izravnih i neizravnih poticajnih mjera, postoje velike varijacije među promatranim zemljama u administrativnim, poreznim, financijskim i sličnim potporama, olakšicama i izuzećima.

Zaključno, promatrane zemlje ugradile su mjere poticanja konkurentnosti u nacionalne programe reformi, strateškog razvojnog planiranja i strategije pametne specijalizacije, kao i u mjere za poticanje ulaganja tako da se nastoji povećati dodana vrijednost, postići restrukturiranje temeljem većeg korištenja znanja i tehnologije te povećati energetska i ekološka efikasnost. Stoga je potrebno analizirati koliko su se ostvarila takva nastojanja u području nacionalne konkurentnosti, strukture proizvodnje i izvoza.

GLAVNI FAKTORI KONKURENTNOSTI U HRVATSKOJ I ODABRANIM DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a

Europska unija promatrana kao cjelina zaostaje na globalnim ljestvicama konkurentnosti za ostalim ključnim konkurentima. Prema Izvješću o globalnoj konkurentnosti (World Economic Forum, 2017) u kojem Svjetski gospodarski forum (World Economic Forum – WEF) u 2017. godini rangira 137 zemalja svijeta, Hrvatska se nalazi na 74. mjestu što predstavlja stagnaciju posljednjih 5 godina, nakon velikog

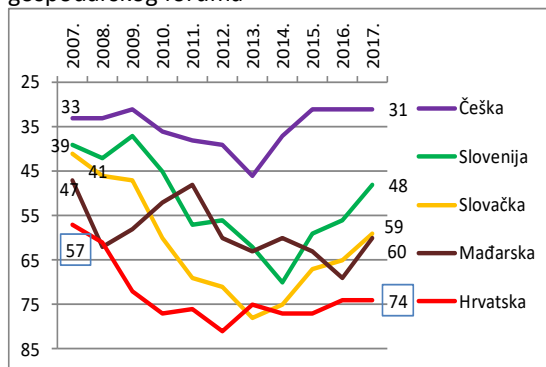
pogoršanja u razdoblju 2007. – 2012.¹³ Usporedne zemlje pokazuju sličnu dinamiku pozicije, pri čemu se izdvaja Češka na 31. mjestu. Slovenija i Slovačka imale su naglašen pad položaja do 2014. godine, ali nakon toga bilježe izniman napredak te u 2017. zauzimaju 48. i 59. mjesto. Mađarska je na 60. mjestu, ali imala je netipičnu dinamiku u usporedbi s ostalim promatranim zemljama s napretkom do 2011. godine, velikim padom do 2016. te znatnim oporavkom u 2017. godini (Slika 1). Drugim riječima, Hrvatska je u vrijeme provedbe istraživanja rangirana niže od svih novih država članica EU-a.

Od 12 stupova konkurentnosti prema kojima Svjetski gospodarski forum ocjenjuje napredak zemalja, u nastavku je prikazana dinamika pozicija na rang-ljestvici za tri odabrana stupa koja najbolje oslikavaju gospodarstvo temeljeno na znanju, inovativnosti i tehnologiji. Na području visokog obrazovanja i cjeloživotnog učenja (Slika 2) izrazito se izdvajaju Slovenija i Češka, u kojima su očito reforme rezultirale povoljnim pokazateljima s područja obrazovanja. Suprotno tome, Mađarska bilježi konstantno i intenzivno pogoršanje, dok se rang Hrvatske kretao vrlo slično Slovačkoj s pogoršanjem do 2010. godine, stagnacijom do 2015. te znatnim daljnjim pogoršanjem posljednje dvije godine.

Ipak, za Hrvatsku je rang iz područja obrazovanja (60.) za čak 14 mjesta povoljniji od ukupnog ranga zemlje na ljestvici konkurentnosti, dok je iz područja poslovne sofisticiranosti (82.) za 8 mjesta ispod ukupnog ranga, unatoč činjenici da je ostvarila određen napredak posljednjih 5 godina (Slika 3). Recentno poboljšanje također bilježe Slovenija, Češka i Slovačka te ostvaruju zamjetnu prednost u odnosu na Hrvatsku, dok Mađarska ima znatne probleme i posljednjih 5 godina nalazi se blizu 100. mjesta prema poslovnoj sofisticiranosti.

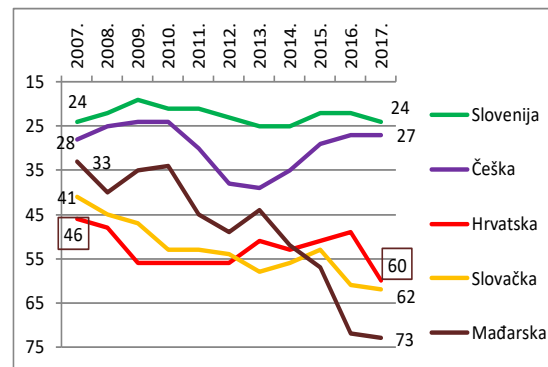
Za područje inovativnosti (Slika 4) Hrvatska je vrlo nisko pozicionirana (106. mjesto) što predstavlja stalno pogoršanje pozicije u odnosu na početnu 2007. godinu (kada je bila na 51. mjestu ljestvice). Slovenija i Češka i u inovativnosti se izdvajaju na povoljnim pozicijama, tridesetak mjesta iznad Mađarske koja se znatno pogoršala posljednje 4 godine te Slovačke koja istovremeno bilježi veliki napredak.

Slika 1: Rang na ljestvici konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma

Izvor: WEF

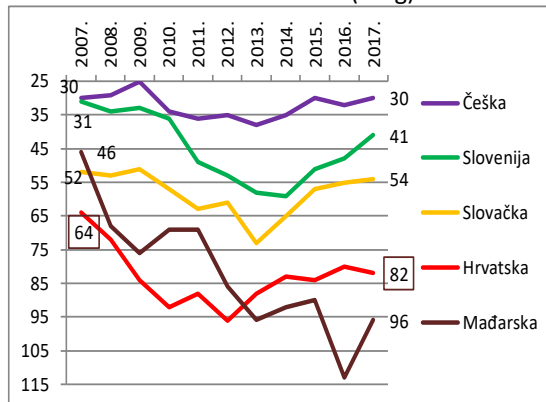
Slika 2: Visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje (rang)

Izvor: WEF

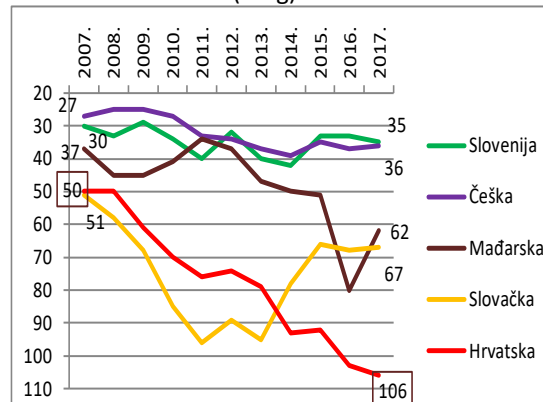
¹³ Međutim, u usporedbi s razdobljem otprije deset godina (WEF 2007-2008) kada je bila na 57. mjestu na ljestvici, Hrvatska je rangirana 17 mjesta niže.

Slika 3. Poslovna sofisticiranost (rang)

Izvor: WEF

Slika 4. Inovativnost (rang)

Izvor: WEF

Izazovi koji stoje pred Hrvatskom vidljivi su i iz rezultata godišnjeg istraživanja za Europski inovacijski semafor za 2017. godinu (European Innovation Scoreboard). Naime, prema mjerjenju inovacijskih kapaciteta u sklopu spomenutog godišnjeg istraživanja, Hrvatska je loše rangirana. Prema većini komponenata ona je ispod prosjeka EU-a (izuzev pokazatelja inovativnosti brzorastućih poduzeća koji je blizu prosjeka EU-a) te stagnira i još uvijek igrači svoj sustav istraživanja i inovacija (Europska komisija, 2014b). Hrvatska je svrstana kao posljednja članica EU-a u skupini umjerenih inovatora koja obuhvaća najveći broj članica EU-a koje su sve ispod prosjeka Unije. U posljednjoj skupini skromnih inovatora nalaze se još samo Bugarska i Rumunjska.

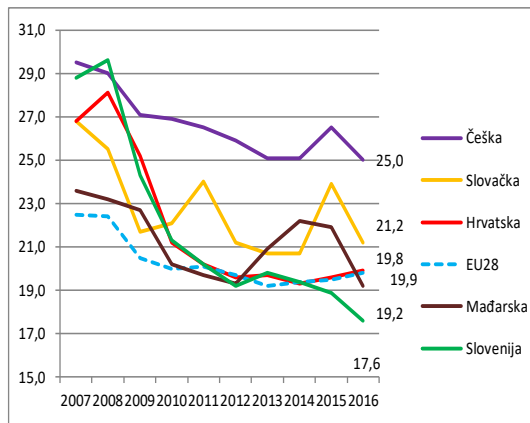
STRUKTURNE PROMJENE GOSPODARSTVA

Ekonomska i financijska kriza snažno se odrazila na gospodarsku i investicijsku aktivnost u Europskoj uniji i državama članicama. Udio bruto ulaganja u fiksni kapital u BDP-u u odabranim zemljama (Slika 5) izrazito se smanjio posljednjih 10 godina. Pritom je najmanje pogođena bila Češka, koja i u 2016. godini bilježi udio ulaganja na razini 25% BDP-a. U Sloveniji je on smanjen na niskih 17,6% BDP-a, a obje zemlje imale su 2007. godine ulaganja u fiksni kapital na razini bliskoj 30% BDP-a. Sličnu početnu razinu imala je i Hrvatska, koja bilježi dinamično smanjenje do 2013. godine, a potom blag oporavak na razini gotovo jednakog prosjeku Europske unije.

Specifičnost je Hrvatske vrlo nizak udio prerađivačke industrije u investicijama (Slika 6), s primjetnim trendom povećanja s razine ispod 10% u 2009. godini na 14,2% u 2016. Međutim, to je znatno manje nego u usporednim zemljama, u kojima je udio prerađivačke industrije u rasponu od 25,6% (Češka) do 30,9% (Mađarska). Podaci upućuju na povećanje ulaganja u izvozno konkurentne proizvodne djelatnosti u Hrvatskoj, nakon što su u ranijem razdoblju znatno veći udio u ulaganjima imali građevinarstvo i trgovina (Europska komisija, 2017g).

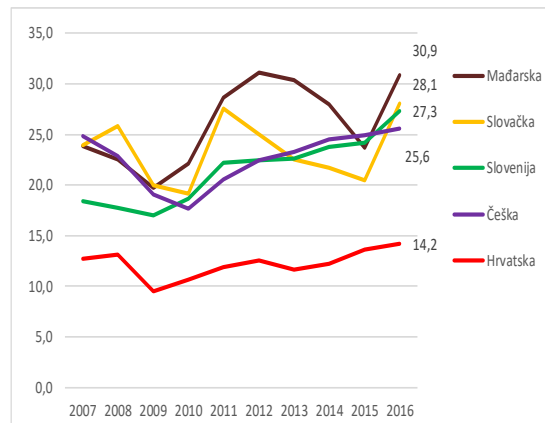

Slika 5. Udio bruto ulaganja u fiksni kapital u BDP-u u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)

Izvor: Eurostat

Slika 6. Udio prerađivačke industrija u bruto ulaganjima u fiksni kapital u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)

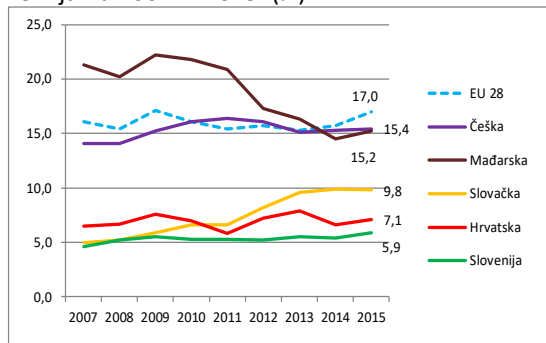

Izvor: Eurostat i Državni zavod za statistiku

Nadalje, u Mađarskoj i Češkoj je nakon krize došlo do zastoja u izveznoj konkurentnosti u visokotehnološkim djelatnostima. Udio tih djelatnosti se u izvozu Mađarske s vrlo visoke razine iznad 20% smanjio na 15,2%, što je dostigla Češka, unatoč stagnaciji u toj zemlji u razdoblju nakon 2011. godine. Velik iskorak nučinila je Slovačka, koja je u samo 8 godina udvostručila udio visokotehnoloških proizvoda u izvozu te prestigla Sloveniju i Hrvatsku koje su stagnerale na razini znatno nižoj od usporednih zemalja (Slika 7).

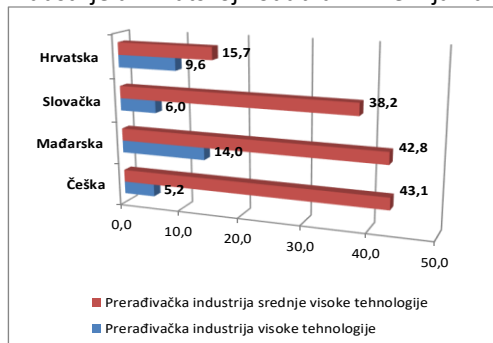
U ukupnoj dodanoj vrijednosti Hrvatske nije velik zaostatak prema udjelu djelatnosti visoke tehnologije. Međutim, izrazito je nizak udio srednje visokih tehnologija koji iznosi 15,7% u 2014. godini, dok je u usporednim zemljama on značajno viši, i to 38,2% u Slovačkoj te čak 43,1% u Češkoj (Slika 8).

Slika 7. Udio proizvoda visoke tehnologije u ukupnom robnom izvozu u EU28, Hrvatskoj te odabranim zemljama 2007. – 2015. (%)

Izvor: Eurostat

Slika 8. Udio djelatnosti srednje visoke i visoke tehnologije u dodanoj vrijednosti prerađivačke industrije u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2014. (%)

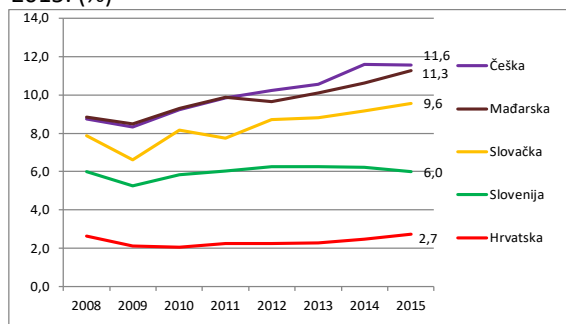

Izvor: Eurostat

U razdoblju 2008. – 2015. prerađivačka industrija Hrvatske i Slovenije izrazito se malo restrukturirala te je udio odabranih djelatnosti srednje visokih tehnologija ¹⁴ stagnirao na vrlo niskoj razini, jedva iznad 2,5% dodane vrijednosti prerađivačke industrije Hrvatske te 6% u Sloveniji. U ostale tri usporedne zemlje provedeno je dinamično restrukturiranje te je udjel odabranih djelatnosti srednje visokih tehnologija povećan za oko 2,5 postotna boda, odnosno na razinu oko 4 puta veću nego u Hrvatskoj (Slika 9).

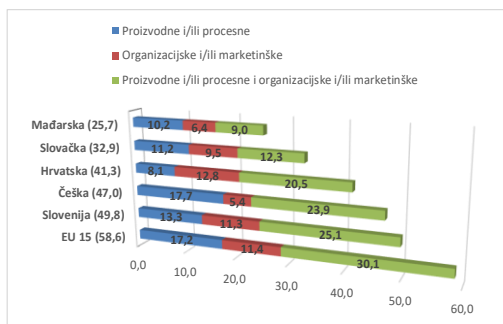
Naizgled paradoksalno je da su mađarska i slovačka poduzeća razmjerno nisko inovativna jer tek 25,7% odnosno 32,9% poduzeća u te dvije zemlje provodi inovativne aktivnosti, u usporedbi s prosječnim 58,6% u Europskoj uniji. To je posljedica restrukturiranja temeljem korištenja tuđih inovacija na temelju licencija, a u manjoj mjeri korištenjem vlastitih inovacija. S druge strane, slovenska su poduzeća vrlo inovativna, ali to ne rezultira povećanjem udjela proizvodnje temeljene na srednje visokim i visokim tehnologijama. Slično vrijedi i za Hrvatsku, a oslikano je niskim udjelom proizvodnih i /ili procesnih inovacijskih aktivnosti (Slika 10).

Slika 9. Udio znanjem i tehnologijom intenzivnih djelatnosti u dodanoj vrijednosti prerađivačke industrije u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2008. – 2015. (%)

Izvor: Eurostat

Slika 10. Udio poduzeća koja provode inovacije u ukupnom broju poduzeća prerađivačke industrije odabranih zemalja 2014. (%)

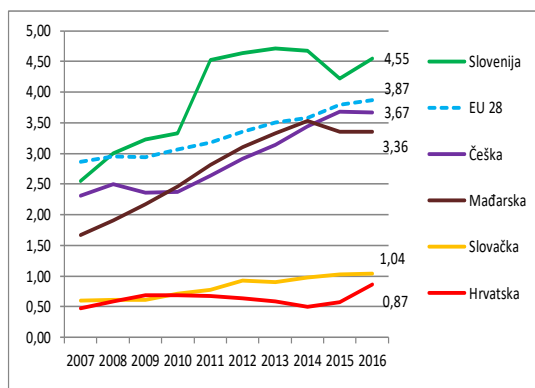
Izvor: Eurostat

Navedeno u određenoj mjeri oslikavaju i podaci o zaposlenosti na području istraživanja. Prema udjelu broja istraživača zaposlenih u poslovnom sektoru u radno aktivnom stanovništvu (Slika 11) Češka i Mađarska su dinamičnim rastom dostigle, a Slovenija i prestigla prosjek Europske unije koji je iznosio 3,87%. S druge strane, znatno zaostaje Slovačka s udjelom istraživača u poslovnom sektoru tek nešto iznad 1%, dok se Hrvatska tek 2016. godine pomaknula s razine od 0,5% i dostigla skromnih 0,87% radno aktivnog stanovništva. To upućuje da u Hrvatskoj nisu u korelaciji aktivnosti istraživanja i razvoja i inovacijske aktivnosti. Navedeni zamjetni pomak u 2016. godini trebalo bi dodatno poticati mjerama za osnaživanje aktivnosti istraživanja i razvoja u poslovnom sektoru.

Ipak, Hrvatska postupno prati trend usporednih zemalja dinamičnim povećanjem udjela znanstvenika i inženjera u radno aktivnom stanovništvu, s povećanjem s 3% na 4,5% u promatranom razdoblju. Međutim, zabrinjavajuće je da se smanjio udio znanstvenika i inženjera s visokim obrazovanjem u radno aktivnom stanovništvu nakon 2014. godine, vjerojatno uslijed sve intenzivnijeg trenda iseljavanja visokoobrazovanih u druge članice EU-a. I prema ovom pokazatelju su Češka i Slovenija znatno uspješnije nego Mađarska, dok Slovačka znatno zaostaje te je dostigla tek razinu 3,2% u 2016. godini (Slika 12).

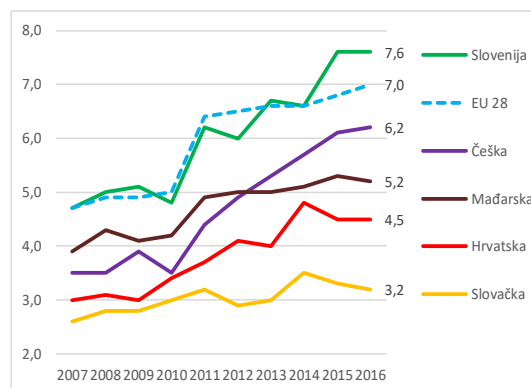
¹⁴ Odabrane djelatnosti – Proizvodnja računala, elektroničkih i optičkih proizvoda, Elektroindustrija, Strojogradnja, Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica i Proizvodnja ostale transportne opreme.

Slika 11. Udio broja istraživača zaposlenih u poslovnom sektoru u radno aktivnom stanovništvu (prema ekvivalentu punog radnog vremena) u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)

Izvor: Eurostat

Slika 12. Udio znanstvenika i inženjera s visokim obrazovanjem u radno aktivnom stanovništvu u Hrvatskoj i odabranim zemljama 2007. – 2016. (%)

Izvor: Eurostat

Zaključno, Češka se uspješno restrukturira prema proizvodnji zasnovanoj na znanju i tehnologiji, Mađarska gubi poziciju u visokim tehnologijama, a Slovačka napreduje u djelatnostima srednje visoke tehnologije. S druge strane, Slovenija i Hrvatska nisu provele strategije povećanja udjela proizvoda zasnovanih na znanju i tehnologiji u proizvodnji i izvozu. Glavni problem Mađarske je slaba inovativnost, koja je u Sloveniji vrlo dobra, a uz visoku razinu zaposlenosti znanstvenika u poslovnom sektoru i dinamike zaposlenosti znanstvenika i inženjera može se pretpostaviti da će uslijediti pomak i u podacima o proizvodnji i izvozu. Za Hrvatsku je također ohrabrujući pomak u zaposlenosti stručnjaka i solidna razina inovativnosti, ali ostaje ključni problem iznimno niskog udjela prerađivačke industrije u ulaganjima u fiksni kapital, upola manjeg od prosjeka četiriju usporednih zemalja.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaključci

Iako se Europska unija postupno oporavlja od gospodarske i financijske krize, i dalje se suočava s brojnim izazovima koji utječu na konkurentnost njenih članica. Pozitivna gospodarska kretanja opterećena su nedovoljnim rastom produktivnosti što je prepreka jačem ukupnom rastu Unije. Nadalje, gospodarske i socijalne nejednakosti trajno su prisutne, a jedinstveno tržište još uvijek ne ostvaruje pun potencijal. Zaostajanje za globalnim konkurentima u usvajanju novih tehnologija i inovativnosti prisutno je u brojnim proizvodnim i uslužnim sektorima.

Europska unija promatrana kao cjelina zaostaje na globalnim ljestvicama konkurentnosti za vodećim konkurentima. Što se tiče pozicija Hrvatske i ostalih promatranih zemalja, prema Izvješću o globalnoj konkurentnosti u kojem Svjetski gospodarski forum u 2017. godini rangira 137 zemalja svijeta Hrvatska se nalazi na 74. mjestu što predstavlja stagnaciju posljednjih 5 godina, nakon velikog pogoršanja u razdoblju 2007. – 2012. Usporedne zemlje koje se analiziraju u ovom radu (Češka, Mađarska, Slovačka,

Slovenija) pokazuju sličnu dinamiku pozicije, jedino se po napretku izdvaja Češka na 31. mjestu. Međutim, treba napomenuti da su sve usporedne zemlje, kao i ostale nove države članice EU-a, rangirane bolje od Hrvatske.

Može se zaključiti da su analizirane države ugradile mjere poticanja konkurentnosti u nacionalne programe reformi, strateško razvojno planiranje i strategije pametne specijalizacije, kao i u mjere za poticanje ulaganja kojima se nastoji povećati dodana vrijednost, postići restrukturiranje temeljem većeg korištenja znanja i tehnologije te povećati energetska i ekološka efikasnost.

Poticanje rasta i konkurentnosti u svrhu jačanja i održanja gospodarskog oporavka te dostizanja ciljeva Strategije Europa 2020. svrstava se stoga među najvažnije prioritete Komisije i država članica EU-a u razdoblju nakon krize. EU pridonosi jačanju konkurentnosti članica a time i Unije u cjelini razvojem strateškog okvira (Strategija Europa 2020., strategije pametne specijalizacije, Europski semestar i slično), integriranim politikama (industrijska, kohezijska i ostale) te mehanizmima, financijskim i ostalim instrumentima (Europski fond za strateška ulaganja – EFSU, OBZOR 2020, COSME i slično).

Europska komisija je kroz Europski semestar, ciklus koordinacije gospodarskih i fiskalnih politika, obvezala države članice na provedbu i izvješćivanje o provedbi reformi koje dijelom zadiru i u područja vezana uz konkurentnost. Kao odgovor na strukturne izazove, zemlje obuhvaćene procesom Europskog semestra dužne su formulirati svoje nacionalne programe reformi (NPR) kojima su definirane mjere i aktivnosti koje će se provoditi narednih 12 do 18 mjeseci. Usporedba NPR-a za analizirane države pokazuje da se reformski ciljevi razlikuju obuhvatom i mjerama. Međutim, većina usporednih zemalja među prioritete svrstava neke aspekte konkurentnosti te bi reforme trebale pridonijeti jačanju konkurentnosti, povećanju produktivnosti i održivog rasta, otvaranju radnih mjesta i poticanju ulaganja. Primjerice, NPR za Hrvatsku za 2017. definira 53 reformske mjere u 12 reformskih područja za ostvarenje tri glavna cilja: jačanje konkurentnosti na prvome mjestu, potom povećanje zapošljivosti i povezivanje obrazovanja s tržištem rada te na kraju održivost javnih financija.

Strategije pametne specijalizacije su nacionalne ili regionalne strategije za istraživanje i inovacije (RIS3) koje određuju prioritete s ciljem izgradnje konkurentskih prednosti, slijedeći uspješne primjere drugih zemalja. Na taj se način usmjeravaju politike potpore i ulaganja u ključne nacionalne prioritete te podupire razvoj zasnovan na znanju, tehnologiji i inovacijama. Izrada spomenutih strategija u skladu je sa zahtjevima nove kohezijske politike EU-a (2014. – 2020.) koja nalaže državam članicama identificiranje područja specijalizacije koja najbolje odgovaraju njihovom inovacijskom potencijalu, uz potporu sredstava iz fondova EU-a području istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija. Inovacije i ulaganja postaju tako središnji stupovi programa EU-a za gospodarski rast i nova radna mjesta. Jedna od mjera za podršku državam članicama i regijama za razvoj i provedbu strategija pametne specijalizacije jesu platforme za pametnu specijalizaciju (S3P) koje bi, između ostalog, trebale pridonijeti razvoju sinergije između programa OBZOR 2020, ESIF-a te ostalih izvora financiranja.

Među zemljama koje su predmet analize Češka i Mađarska ističu važnost ekonomije znanja uz transformaciju gospodarstva, Slovačka stavlja naglasak na strukturnu diverzifikaciju gospodarstva, a Slovenija se fokusira na prioritetne niše u kojima iz sljedbenika nastoji prerasti u nositelja globalnih trendova. Strategija pametne specijalizacije Hrvatske sadrži ciljeve i prioritetne aktivnosti vezane za istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija te utvrđuje ciljne niše unutar prioritetnih sektora. Za glavni fokus S3 u Hrvatskoj je odabrano pet tematskih prioritetnih područja: Zdravlje i kvaliteta života, Energija i održivi okoliš, Promet i mobilnost, Sigurnost te Hrana i bioekonomija kao i dvije horizontalne teme (ključne razvojne tehnologije te informacijske i komunikacijske tehnologije) koje mogu pridonijeti

većoj dodanoj vrijednosti hrvatske proizvodnje i potaknuti nove gospodarske aktivnosti, porast produktivnosti i zaposlenosti.

Prerađivačku industriju među svojim glavnim tematskim prioritetnim područjima odabrale su sve spomenute države. Slovenija je, primjerice, izrazit naglasak stavila na područje Prerađivačke industrije s čak pet zastupljenih niša (hrana, energetski učinkoviti proizvodi, pametni gradovi i općine, pametne tvornice, zdravlje). Drugu najzastupljeniju kategoriju čine Informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT), za koju su se opredijelile Češka, Slovačka i Mađarska, dok u Hrvatskoj IKT predstavlja horizontalnu temu od osobitog interesa. Nadalje, kategorije Proizvodnja i distribucija energije te Zdravlje ljudi i društvene djelatnosti na trećem su mjestu.

Na temelju podataka o investicijskim poticajima može se zaključiti da je svaka analizirana država članica definirala područja koja podržava ovisno o komparativnim prednostima, potencijalima i konkurentnosti vlastitog gospodarstva te postavila kriterije za usmjeravanje investicija prema regijama i djelatnostima u kojima želi ostvariti povećanje ulaganja. Međutim, unatoč individualnom pristupu u kreiranju tih kriterija, vidljive su sličnosti pri odabiru podržanih područja. Sve analizirane članice naglasak stavljaju na prerađivačku industriju, Češka i Slovačka podupiru razvoj tehnoloških centara, Češka uz to i uslužni sektor, a jedino Slovačka usmjerava investicije u sektor turizma. Postoje velike varijacije među promatranim zemljama u administrativnim, poreznim, financijskim i sličnim potporama, olakšicama i izuzećima.

Od stupova konkurentnosti Svjetskoga gospodarskog foruma (WEF) koji najbolje oslikavaju gospodarstvo temeljeno na znanju, inovativnosti i tehnologiji, na području visokog obrazovanja i cjeloživotnog učenja rang Hrvatske kretao se vrlo slično slovačkom s pogoršanjem do 2010. godine, stagnacijom do 2015. te znatnim daljnjim pogoršanjem posljednje dvije godine. Po pozitivnim se postignućima u području obrazovanja izdvajaju Slovenija i Češka, a Mađarska bilježi konstantno i intenzivno pogoršanje. Hrvatska je vrlo nisko pozicionirana na području inovativnosti (106. mjesto) zbog stalnog negativnog trenda od 2007. nadalje. Nasuprot tome, Slovenija i Češka su tridesetak mjesta iznad ostalih analiziranih zemalja, prvenstveno Mađarske ali i Slovačke, koja je ipak u uzlaznom trendu. Hrvatska je i prema rezultatima godišnjeg istraživanja za Europski inovacijski semafor za 2017. godinu loše rangirana. Prema većini komponenata ona je ispod prosjeka EU-a. Svrstana je na zadnje mjesto u skupini umjerenih inovatora koja obuhvaća većinu članica EU-a koje su ispod prosjeka Unije.

Ekonomska i financijska kriza snažno se nakon 2007. odrazila na gospodarsku i investicijsku aktivnost u EU-u i odabranim državama članicama. Udio bruto ulaganja u fiksni kapital u BDP-u u odabranim zemljama izrazito se smanjio posljednjih 10 godina. Od analiziranih zemalja najmanje je pogođena Češka, a najviše Slovenija. Hrvatska je nakon naglog pada zabilježila blagi oporavak od 2013. nadalje, sličan onom na razini prosjeka EU 28.

Pokazatelji Europske komisije govore o porastu ulaganja u izvezno konkurentne proizvodne djelatnosti, a specifičnost je Hrvatske vrlo nizak udio prerađivačke industrije u investicijama, iako s trendom povećanja u razdoblju 2009. – 2016. Međutim, to je još uvijek gotovo dvostruko manje nego u usporednim zemljama. Nadalje, Hrvatska stagnira u izveznoj konkurentnosti u visokotehnološkim djelatnostima na razini znatno nižoj u odnosu na usporedne zemlje (s iznimkom Slovenije).

Od početka krize nadalje prerađivačka industrija Hrvatske izrazito se malo restrukturirala te je udio djelatnosti srednje visokih tehnologija stagnirao na vrlo niskoj razini, jedva iznad 2,5% dodane vrijednosti prerađivačke industrije Hrvatske. Slična je situacija u Sloveniji, dok je u ostale tri usporedne zemlje

provedeno dinamično restrukturiranje te je udio odabranih djelatnosti srednje visokih tehnologija povećan na razinu oko 4 puta veću nego u Hrvatskoj. Prema razini inovativnosti (41,3%) hrvatska su poduzeća pozicionirana između razmjerno nisko inovativnih mađarskih i slovačkih poduzeća i jače inovativnih slovenskih i čeških poduzeća, a karakterizira ih nizak udio proizvodnih odnosno procesnih inovacijskih aktivnosti. Na to u velikoj mjeri utječe niska zaposlenost znanstvenika i inženjera, kao i istraživača zaposlenih u poslovnom sektoru u odnosu na radno aktivno stanovništvo po čemu je Hrvatska ispod razine svih usporednih zemalja (samo 0,87% u 2016., dok je prosjek EU-a blizu 4%). Češka i Mađarska su dostigle taj prosjek, a Slovenija ga je premašila.

Može se zaključiti da se Češka uspješno restrukturira prema proizvodnji zasnovanoj na znanju i tehnologiji, da Mađarska gubi poziciju u visokim tehnologijama, a Slovačka napreduje u djelatnostima srednje visoke tehnologije. S druge strane, Slovenija i Hrvatska nisu provele strategije povećanja udjela proizvoda zasnovanih na znanju i tehnologiji u proizvodnji i izvozu. Za Hrvatsku je ohrabrujući pomak u zaposlenosti stručnjaka i solidna razina inovativnosti, ali ostaje ključan problem iznimno niskog udjela prerađivačke industrije u ulaganjima u fiksni kapital, upola manjeg od prosjeka četiriju usporednih zemalja.

Preporuke za Hrvatsku

- Iako je Hrvatska usvojila ključne strateške dokumente, kao obavezu slijedom članstva u Europskoj uniji, Izvješće o konkurentnosti Svjetskoga gospodarskog foruma (WEF) i slična izvješća ukazuju na područja u u Hrvatskoj u kojima su potrebne intenzivnije reforme imajući u vidu stagnaciju ukupne nacionalne konkurentnosti, a posebice izražene probleme u područjima inovativnosti, obrazovanja i poslovne sofisticiranosti. Pozitivni pomaci na ljestvicama konkurentnosti privukli bi investicije, potaknuli izvoz i tako utjecali i na jačanje gospodarskog rasta temeljem rasta produktivnosti, koja se nedovoljno dinamično povećava zbog neefikasne alokacije resursa.
- Hrvatska mora biti djelotvornija u provedbi brojnih već postojećih strategija i akcijskih planova fokusirajući se na manji broj prioritarnih ciljeva. Strategija pametne specijalizacije mora biti utemeljena na snagama, konkurentskim sposobnostima i potencijalima za izvrsnost, a radi njezine efikasnosti treba razvijati sektorsko restrukturiranje prema područjima na kojima Hrvatska ima najveći potencijal za pametan, uključiv i održiv rast. Efikasna provedba strategije trebala bi pomoći Hrvatskoj da ostvari pozitivan pomak u globalnom lancu vrijednosti.
- Posebnu pažnju treba posvetiti provedbi specifičnih preporuka koje Europska komisija upućuje Hrvatskoj u okviru Europskog semestra kao smjernica za reforme koje uključuju i dimenziju konkurentnosti. Jedna je od preporuka iz 2017. ubravanje reformi obrazovnog sustava, pri čemu se naglašava potreba poboljšanja cjeloživotnog učenja i povećanja kvalitete obrazovnog sustava te njegove prilagodbe zahtjevima tržišta rada i razvoju znanja i vještina potrebnih u budućnosti. Hrvatska se mora više usmjeriti na izgradnju vještina kako bi se mogla suočiti s brzim tehnološkim promjenama u Europi i svijetu. Također u većoj mjeri treba koristiti sredstva i tehničku pomoć u sklopu Programa potpore strukturnim reformama.
- Među ključne reformske prioritete treba uključiti jačanje kapaciteta za istraživanje i inovacije te poticanje međusobnog sinergijskog učinka razvojno-istraživačkih aktivnosti i inovacija. Sadašnje nedostatne sposobnosti za inovacije predstavljaju jednu od naglašenih prepreka za jačanje

konkurentnosti. Kako bi se zaustavio trend pada inovativnosti nužno je provoditi inovacijsku politiku koja može potaknuti suradnju poslovnog sektora s akademskom zajednicom te povećati ulaganja u istraživanja, tehnološki razvoj i inovacije u proizvodnim procesima s ciljem razvoja novih proizvoda i usluga s visokom dodanom vrijednosti. Pri tome su ulaganja u inovativna, izvozno konkurentna proizvodna mala i srednja poduzeća od presudne važnosti.

- Potrebno je strateški i operativno poticati restrukturiranje usmjereno u izvoznu proizvodnju i usluge temeljene na srednje visokim i visokim tehnologijama, za koje postoji izrazit zaostatak Hrvatske prema usporednim zemljama. Iako su odgovarajući strateški dokumenti usvojeni, potrebno je razviti efikasne provedbene mehanizme kako u području investicijskih poticaja, tako i putem pametne specijalizacije, mjera regionalne politike te korištenja strukturnih fondova.
- Radi jačanja investicija treba razvijati i provoditi održive strategije poticanja investicija te intenzivirati aktivnosti na privlačenju inozemnih investicija. Posebno treba poticati ulaganja u prerađivačku industriju i djelatnosti temeljene na znanju, srednjoj i visokoj tehnologiji. Potrebno je izgraditi sustav poticaja za ulaganja u istraživanje i razvoj u poslovnom sektoru te povećati apsorpcijski kapacitet gospodarstva za zapošljavanje visokoobrazovanih stručnjaka i inženjera.
- Nadalje, treba uložiti više napora u razvoj inovativnih projekata kojima se mogu privući sredstva EU-a iz glavnih instrumenata usmjerenih povećanju produktivnosti i konkurentnosti. To je prije svega Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) čiji je cilj povući što više privatnog kapitala u kombinaciji s javnim. Također se treba bolje pripremati za privlačenje sredstava iz ostalih instrumenata EU-a za povećanje konkurentnosti, a to su Obzor 2020, COSME za mala i srednja poduzeća, fondovi EU-a te Unija tržišta kapitala.
- Sukladno preporuci Vijeća za uspostavu nacionalnih odbora za produktivnost, potrebno je osigurati uvjete i sredstva za nezavisne i visokokvalitetne ekonomske analize izazova provedbi politika u području konkurentnosti i produktivnosti pri čemu bi tu ulogu moglo preuzeti Nacionalno vijeće za konkurentnost Hrvatske, uz osiguranje pune autonomije u odnosu na javnu upravu te zastupljenost koja osigurava stručnu analizu i kreiranje preporuka za politike od općeg društvenog interesa.
- Zaključno treba istaknuti da Hrvatska treba promicati rast koji je jače utemeljen na produktivnosti, inovativnosti i izvozu proizvoda s višom dodanom vrijednosti. Za jačanje konkurentnosti ključne su strukturne reforme koje vode poboljšanju investicijske klime, obrazovnog sustava te inovativnosti.

LITERATURA

Knjige i članci

Basarac Sertić, M. (2016) Strategija pametne specijalizacije kao okvir strateškog investiranja. Polo analitički osvrt, IRMO, Zagreb, rujan 2016. <http://polocro28.irmo.hr/wp-content/uploads/2016/09/POLO-osvrt-Smart-specialisation.pdf>

Samardžija, V., Jurlin, K., Skazlić, I. (2016) Značaj Europskog semestra za reforme ekonomskih politika u Hrvatskoj i odabranim novim državama članicama, POLO-Cro28 Policy Paper, <http://polocro28.irmo.hr/wp-content/uploads/2015/10/POLO-Policy-Paper.pdf>

Službeni dokumenti

Czech Republic – National Reform Programme, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-czech-republic-cs.pdf>

European Banking Authority (2017) Annual Report 2016, Luxembourg: Publications Office of the European Union, <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/dc708186-5bdd-11e7-954d-01aa75ed71a1.en.pdf.pdf>

Europska komisija (2010a) An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era Putting Competitiveness and Sustainability at Centre Stage, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions, Brussels, 28.10.2010, COM(2010) 614 final, http://aei.pitt.edu/45442/1/com2010_0614.pdf

Europska komisija (2010b) Member States competitiveness performance and policies, Commission staff working document, Brussels, 28.10.2010, SEC(2010) 1272 final, <http://edz.bib.uni-mannheim.de/www-edz/pdf/sek/2010/sek-2010-1272-en.pdf>

Europska komisija (2012) Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), Luxembourg: European Union, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

Europska komisija (2013) State aid: Commission adopts Guidelines on regional aid for 2014-2020, Press release, Brussels, 19 June 2013, file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/IP-13-569_EN.pdf

Europska komisija (2014) Za europsku industrijsku renesansu, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, Bruxelles, 22. 1. 2014., COM(2014) 14 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0014&from=HR>

Europska komisija (2014a) National/regional innovation strategies for smart specialization (RIS3), Cohesion policy 2014–2020, March 2014. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_en.pdf

Europska komisija (2014b) Research and Innovation performance in the EU 2014 Innovation Union progress at country level, Luxembourg: European Union, http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/state-of-the-union/2014/iuc_progress_report_2014.pdf#view=fit&pagemode=none

Europska komisija (2016) Annual Growth Survey 2017, Brussels, 16. 11. 2016 COM(2016) 725 final, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-annual-growth-survey_en_0.pdf

- Europska komisija (2017a) Jesenska gospodarska prognoza 2017.: daljnji rast u kontekstu političkih promjena, Priopćenje za tisak, Bruxelles, 9. studenoga 2017., IP/17/4362, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4362_hr.htm
- Europska komisija (2017b) Europski semestar 2017.: preporuke po državama članicama, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, odboru regija i Europskoj investicijskoj banci, Bruxelles, 22. 5. 2017., COM(2017) 500 final, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/HR/COM-2017-500-F1-HR-MAIN-PART-1.PDF>
- Europska komisija (2017c) Reflection paper on harnessing globalisation, Brussels, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-globalisation_en.pdf
- Europska komisija (2017d) Predsjednik Jean-Claude Juncker Govor o stanju Unije 2017, Govor, Bruxelles, 13. rujna 2017., http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_hr.htm
- Europska komisija (2017e) Smart Specialisation in EU and Chile, challenges and opportunities, Towards a transcontinental policy learning dialogue methodology, JRC technical reports, European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106872/kjna28635enn.pdf>
- Europska komisija (2017f) Investment Plan for Europe, Country factsheet: Croatia, State of Play, June 2017, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/croatia-investment-plan-factsheet-17x17-june17_en.pdf
- Europska komisija (2017g) Izvješće za Hrvatsku 2017. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža, Bruxelles, 22. 2. 2017. SWD(2017) 76 final, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-croatia-hr.pdf>
- Europska komisija (2017h) Annual Growth Survey 2018. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European economic and social committee, the committee of the regions and the European investment bank. Brussels, 22. 11. 2017, COM(2017) 690 final. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-comm-690_en_0.pdf
- Europska komisija (2017i) Ulaganje u pametnu, inovativnu i održivu industriju. Obnovljena strategija industrijske politike EU-a. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, Odboru regija i Europskoj investicijskoj banci. Bruxelles, 13. 9. 2017., COM(2017) 479 final, http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:c8b9aac5-9861-11e7-b92d-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF
- European Investment Bank (2016) Investment and Investment Finance in Europe: Financing productivity growth, Economics Department (EIB), http://www.eib.org/attachments/efs/investment_and_investment_finance_in_europe_2016_en.pdf
- Government of Hungary, National reform programme 2017 of Hungary, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-en.pdf>
- Hrvatska gospodarska komora (2017) Razvojni prioritet – maksimalno iskoristiti sredstva fondova EU, Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize, Odjel za makroekonomske analize, <https://www.hgk.hr/documents/razvojni-prioritet-maksimalno-iskoristiti-sredstva-fondova-eu58947985db6a6.pdf>

Investment Incentives: Your Gateway to Prosperity (2015), CzechInvest, Investment and Business Development Agency, Ministry of Industry and Trade, Czech Republic

Ministry of Finance of the Slovak Republic, National Reform Programme of the Slovak Republic 2017, file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/NPR_2017_EN.pdf

Narodne novine (2015) Zakon o poticanju ulaganja, broj 102.

Narodne novine (2016) Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine i akcijski plan za provedbu strategije pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2017. godine, br. 32.

Slovak Investment and Trade Development Agency (SARIO), <http://www.sario.sk/en/invest-slovakia/investment-incentives/faqs>

Službeni list Europske unije (2013) Smjernice za regionalne potpore za 2014. – 2020., (2013/C 209/01), [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013XC0723\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013XC0723(03)&from=EN)

Službeni list Europske unije (2015) Uredba (EU) 2015/1017 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. lipnja 2015. o Europskom fondu za strateška ulaganja, Europskom savjetodavnom centru za ulaganja i Europskom portal projekata ulaganja i o izmjeni uredaba (EU) br. 1291/2013 i (EU) br. 1316/2013 – Europski fond za strateška ulaganja, L 169, Svezak 58, 1. srpnja 2015., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2015:169:FULL&from=LT>

Službeni list Europske unije (2016) Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (2016/C 202/01), http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_1&format=PDF

Službeni list Europske unije, UREDBA KOMISIJE (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članka 107. i 108. Ugovora, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=HR>

The Government of the Republic of Slovenia, National reform programme 2017 – 2018, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-slovenia-en.pdf>

Vijeće Europske unije (2015) Provjera konkurentnosti: Razvoj stanja u gospodarstvu i uključivanje konkurentnosti u sva područja politika, Bruxelles, 16. studenoga 2015. (OR. en), 13989/15, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13989-2015-INIT/hr/pdf>

Vijeće Europske unije (2016) Recommendation for a Council recommendation on the establishment of National Productivity Boards, Brussels, 13 June 2016 (OR. en), 10083/16, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10083-2016-INIT/en/pdf>

Vlada Republike Hrvatske (2016) Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016. – 2020., https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Dokumenti%20Vlada/Program_Vlada_RH_2016_2020.pdf

Vlada Republike Hrvatske (2017b) Nacionalni program reformi 2017., <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2017/04%20travanj/33%20sjednica%20VRH/33%20-%201.pdf>

World Economic Forum (2017) The Global Competitiveness Report 2017 – 2018,
<http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

Internetske stranice

Agencija za investicije i konkurentnost Republike Hrvatske, <http://www.aik-invest.hr/>

COSME Programme for the Competitiveness of Enterprises and SMEs 2014-2020, <http://europski-fondovi.eu/program/cosme>

Državni zavod za statistiku: Republika Hrvatska, <https://www.dzs.hr/>

Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>

OBZOR 2020. Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanja i inovacije,
<http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>

Okrugli stol „Izazovi konkurentnosti za nove članice EU-a i Hrvatsku?“ organiziran u okviru Jean Monnet projekta POLO-Cro28 u Predstavništvu Europske komisije u Zagrebu 26. travnja 2017.,
<http://polocro28.irmo.hr/izvjestaj-s-okruglog-stola-izazovi-konkurentnosti-nove-clanice-eu-a-hrvatsku-okviru-jean-monnet-projekta-potporu-institucijama-polo-cro28-opservatorij-politika-hrvatsko/>

Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. (2014) Operativni program u okviru cilja investicija za rast i zapošljavanje, https://www.mingo.hr/public/investicije/OPKK_2014_2020_31316.pdf

S3 web platform, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

Smart Specialisation Platform EYE@RIS3, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/map>

World Economic Forum, <https://www.weforum.org/>

PRILOG - Tablice

Tablica 1. Prikaz glavnih ciljeva Nacionalnih programa reformi (NPR) odabranih država članica EU-a

	Glavni ciljevi/mjere Nacionalnih programa reformi odabranih država članica EU-a
Hrvatska	Tri glavna cilja u 12 reformskih područja: <ul style="list-style-type: none"> - Jačanje konkurentnosti gospodarstva - Povećanje zapošljivosti i povezivanje obrazovanja s tržištem rada - Održivost javnih financija
Slovenija	<ul style="list-style-type: none"> - Dugoročne strukturne mjere za održive javne financije (zdravstvena reforma, promjene u mirovinskom sustavu) - Mjere s kratkoročnim strukturnim učinkom (smanjenje troškova upravljanja javnim dugom, izmijenjeno financiranje općina, poboljšanje učinkovitosti korištenja javnih sredstava) - mjere za povećanje potencijala rasta (porezne mjere za poticanje poslovnog okruženja, mjere za tržište rada, smanjenje administrativnih ili zakonodavnih opterećenja, restrukturiranje poduzeća, jačanje konkurentnosti i poticanje ulaganja poslovnog sektora, centralizacija IT sustava državne uprave, reorganizacija pravosuđa
Mađarska	<ul style="list-style-type: none"> - Ostvarenje srednjoročnog proračunskog cilja - Jačanje investicija i zapošljavanja putem porezne politike - Uspostava konkurentnog poslovnog okruženja, konkurentna radna snaga - Stvaranje novih mogućnosti putem obrazovanja - Jačanje zdravstvenog sustava
Slovačka	<ul style="list-style-type: none"> - Mjere za tržište rada - Mjere za zdravstveni sustav - Osnovno obrazovanje
Češka	<ul style="list-style-type: none"> - Strukturne reforme na području poreznog sustava, proračunske politike (fiskalna i dugoročna održivost), tržišta rada, socijalne politike i obrazovanje - Provedba postupaka potpore konkurentnosti - Jačanje sektorskih politika

Izvor: Nacionalni programi reformi za 2017. godinu za sljedeće države: Republika Hrvatske, Slovenija, Mađarska, Republika Slovačka, Češka Republika.

Tablica 2. Ključna područja specijalizacije temeljem strategija pametne specijalizacije Hrvatske, Češke, Slovačke, Mađarske i Slovenije

Ključna područja	Država članica EU-a
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	HR, HU
Građevinarstvo	SI
Kreativna i kulturna umjetnost, zabava	SI
Proizvodnja i distribucija energije	HR, HU, SI
Zdravlje ljudi i društvene radne aktivnosti	HR, CZ, HU
Informacijske i komunikacijske tehnologije	CZ (2), SK, HU
Prerađivačka industrija	HR, CZ, SK (3),

	HU (2), SI (5)
Rudarstvo i vađenje ruda	-
Javna uprava, sigurnost i obrana	HR
Usluge	HU
Turizam, restorani i rekreacija	-
Prijevoz i skladištenje	HR
Vodoopskrba, odvodnja, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša	HU, SI
Veleprodaja i maloprodaja	-

Izvor: EYE@RIS3 <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/map>

Tablica 3. Područja specijalizacije izabrana u strategijama pametnih specijalizacija Hrvatske, Češke, Slovačke, Mađarske i Slovenije

Ključna područja	Identificirane sposobnosti	Identificirana ciljna tržišta	Prioritetna područja EU-a
Republika Hrvatska			
Promet i mobilnost	1. Prijevoz i skladištenje 2. Vodni prijevoz i povezane usluge	1. Prijevoz i skladištenje	1. Održive inovacije 2. Pametni zeleni i integrirani prometni sustavi
Energija i održivi okoliš	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Proizvodnja električne energije / obnovljivih izvora	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Distribucija energije	1. Održive inovacije 2. Održivi energetske i obnovljivi izvori energije
Sigurnost	1. Javna uprava, sigurnost i obrana	1. Javna uprava, sigurnost i obrana	1. Javno zdravstvo i sigurnost
Bioekonomija	1. Proizvodnja i industrija 2. Biotehnologija	1. Proizvodnja i industrija 2. Biotehnologija	1. Ključne napredne tehnologije (KETs) 2. Industrijske biotehnologije
Zdravlje i kvaliteta života	1. Ljudsko zdravlje i društvene radne aktivnosti	1. Ljudsko zdravlje i društvene radne aktivnosti	1. Javno zdravstvo i sigurnost
Hrana	1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1. Proizvodnja i industrija 2. Hrana, piće i duhanski proizvodi	1. Održive inovacije 2. Održiva poljoprivreda
Republika Češka			
Prijevozna sredstva	1. Proizvodnja i industrija 2. Strojevi i oprema	1. Prijevoz i skladištenje 2. Cestovni prijevoz i povezane usluge	1. Održive inovacije 2. Ekoinovacije
Inženjerske i elektroničke industrije	1. Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) 2. Telekomunikacije	1. Proizvodnja i industrija 2. Električna oprema	1. KETs 2. Mikro/Nano elektronika

ICT, automatizacija i elektronika	1. ICT 2. Telekomunikacije	1. Proizvodnja i industrija 2. Kompjuterski, elektronički i optički proizvodi	1. KETs 2. Napredni proizvodni sustavi
Zdravstvo i medicinske tehnologije i uređaji	1. Ljudsko zdravlje i društvene radne aktivnosti	1. ICT 2. Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	1. Javno zdravstvo i sigurnost 2. Javno zdravstvo i blagostanje
Slovačka			
Automobilaska industrija i strojogradnja	1. Proizvodnja i industrija 2. Strojevi i oprema	1. Proizvodnja i industrija 2. Motorna vozila i ostala prijevozna oprema	1. KETs 2. Napredni proizvodni sustavi
Proizvodnja i prerada željeza i čelika	1. Proizvodnja i industrija 2. Ostala proizvodnja	1. Izgradnja 2. Specijalizirane građevinske djelatnosti	1. Održive inovacije 2. Učinkovitost resursa
ICT i usluge	1. ICT 2. Računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti	1. ICT 2. Računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti	1. Digitalna agenda 2. E-prodaja i umrežena mala i srednja poduzeća (MSP)
Potrošačka elektronika i električni uređaji	1. Proizvodnja i industrija 2. Kompjuterski, elektronički i optički proizvodi	1. Proizvodnja i industrija 2. Električna oprema	1. Digitalna agenda 2. Inteligentna intermodalna i održiva urbana područja (npr. pametni gradovi)
Mađarska			
Napredne tehnologije u automobilskoj i drugim strojnim industrijama	1. Proizvodnja i industrija 2. Strojevi i oprema	1. Proizvodnja i industrija 2. Motorna vozila i ostala prijevozna oprema	1. KETs 2. Napredni proizvodni sustavi
ICT i informacijske usluge	1. ICT 2. Računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti	1. ICT 2. Informacijske uslužne djelatnosti	1. Digitalna agenda
Održivi okoliš	1. Sustav vodoopskrbe, kanalizacija, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša 2. Skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada, recikliranje materijala i djelatnosti sanacije okoliša	1. Sustav vodoopskrbe, kanalizacija, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša 2. Skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada, recikliranje materijala i djelatnosti sanacije	1. Održive inovacije 2. Održivo korištenje zemljišta i voda

		okoliša	
Poljoprivredne inovacije	1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo 2. Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i povezane uslužne djelatnosti	1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo 2. Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i povezane uslužne djelatnosti	1. Održive inovacije 2. Održiva poljoprivreda
Čiste i obnovljive energije	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Proizvodnja električne energije/obnovljivih izvora	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Distribucija energije	1. Održive inovacije 2. Održivi energetske i obnovljivi izvori energije
Zdravo društvo i blagostanje	1. Ljudsko zdravlje i društvene radne aktivnosti 2. Zdravstvene aktivnosti (medicinske usluge)	1. Proizvodnja i industrija 2. Osnovni farmaceutske proizvodi i pripravci	1. Javno zdravstvo i sigurnost 2. Javno zdravstvo i blagostanje
Uključivo i održivo društvo	1. Usluge 2. Obrazovanje	1. Usluge 2. Turistička agencija, turoperator i ostale rezervacijske usluge i djelatnosti povezane s njima	1. Inovacije usluga
Zdrava domaća hrana	1. Proizvodnja i industrija 2. Biotehnologija	1. Proizvodnja i industrija 2. Hrana, piće i duhanski proizvodi	1. Javno zdravstvo i sigurnost 2. Sigurnost i zaštita hrane
Slovenija			
Mreže za prijelaz na kružno gospodarstvo	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Proizvodnja električne energije/obnovljivih izvora	1. Proizvodnja i distribucija energije 2. Proizvodnja električne energije/ obnovljivih izvora	1. Održive inovacije 2. Održiva proizvodnja i potrošnja
Održiva proizvodnja hrane	1. Proizvodnja i industrija 2. Hrana, piće i duhanski proizvodi	1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo 2. Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i povezane uslužne djelatnosti	1. Javno zdravstvo i sigurnost 2. Sigurnost i zaštita hrane
Razvoj energetske učinkovitih proizvoda	1. Proizvodnja i industrija 2. Kompjutorske, elektroničke i optičke proizvodi	1. Prijevoz i skladištenje 2. Cestovni prijevoz i povezane usluge	1. Održive inovacije 2. Pametni zeleni i integrirani transportni sustavi
Održivi turizam i kreativne kulturne i baštinske usluge	1. Kreativna, kulturna umjetnost i zabava 2. Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	1. Usluge	1. Kulturne i kreativne industrije 2. Podrška povezivanju kulturne i kreativne industrije s tradicionalnim

			industrijama
Pametno korištenje resursa	1. Sustav vodoopskrbe, kanalizacija, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša 2. Skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada, recikliranje materijala i djelatnosti sanacije okoliša	1. Sustav vodoopskrbe, kanalizacija, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša 2. Skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada, recikliranje materijala i djelatnosti sanacije okoliša	1. Održive inovacije 2. Upravljanje otpadom
Pametni gradovi i općine	1. Proizvodnja i industrija 2. Električna oprema		1. Održive inovacije 2. Učinkovitost resursa
Pametne zgrade i kuće	1. Izgradnja 2. Specijalizirane građevinske djelatnosti	1. Izgradnja 2. Specijalizirane građevinske djelatnosti	1. Održive inovacije 2. Održivi energetske i obnovljivi izvori energije
Pametne tvornice	1. Proizvodnja i industrija 2. Strojevi i oprema	1. ICT	1. KETs 2. Napredni proizvodni sustavi
Zdravlje / Medicina	1. Proizvodnja i industrija 2. Biotehnologija	1. Proizvodnja i industrija 2. Osnovni farmaceutski proizvodi i pripravci	1. Društvene inovacije 2. Društvene inovacije s obzirom na zdravlje, dobrobit i skrb o starijima

Izvor: S3 web platform, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

Tablica 4. Poticaji za investicijske projekte u Hrvatskoj, Češkoj, Slovačkoj

Hrvatska	
Podržana područja	Proizvodno-prerađivačke aktivnosti, razvojno-inovacijske aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti.
Minimalni zahtjevi /Specifični uvjeti	Ulaganje u dugotrajnu imovinu u minimalnom iznosu od: <ul style="list-style-type: none"> - 50.000 eura i uz otvaranje najmanje 3 nova radna mjesta za mikropoduzetnike; - 150.000 eura i uz otvaranje najmanje 5 novih radnih mjesta za male, srednje i velike poduzetnike; - 13.000.000 eura i uz uvjet otvaranja najmanje 10 novih radnih mjesta visoke stručne spreme povezanih s projektom ulaganja
Oblici poticajnih mjera	<ol style="list-style-type: none"> 1. porezne potpore za mikropoduzetnike 2. porezne potpore za male, srednje i velike poduzetnike 3. potpore za opravdane troškove novih radnih mjesta povezanih s projektom ulaganja 4. potpore za opravdane troškove usavršavanja povezanih s projektom ulaganja 5. potpore za: <ol style="list-style-type: none"> a. razvojno-inovacijske aktivnosti b. aktivnosti poslovne podrške i

	<p>c. aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti</p> <p>6. potpore za kapitalne troškove projekta ulaganja</p> <p>7. potpore za radno intenzivne projekte ulaganja</p> <p>8. potpore za ulaganje u minimalnom iznosu protuvrijednosti kuna od 13.000.000,00 eura uz uvjet otvaranja najmanje 10 novih radnih mjesta visoke stručne spreme povezanih s projektom ulaganja:</p> <p>a. potpore za osiguranje nepromjenjivih uvjeta poslovanja</p> <p>b. potpore za ulaganja</p> <p>c. poticaji pola-pola</p> <p>d. poček plaćanja poreznih obveza.</p>
Češka	
Podržana područja	Prerađivačka industrija, tehnološki centri, poslovna podrška uslužnim centrima
Minimalni zahtjevi /Specifični uvjeti	<p>Prerađivačka industrija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimalne investicije u iznosu 50/100 milijuna CZK (ovisno o regiji), od kojih barem 50% mora biti uloženo u nove tehnologije te stvaranje minimalno 20 novih radnih mjesta - minimalne investicije u iznosu 500 milijuna CZK, od kojih barem 50% mora biti uloženo u nove tehnologije te kreiranje minimalno 500 novih radnih mjesta (za strateške investicije) <p>Tehnološki centri</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimalne investicije u iznosu 20 milijuna CZK, od kojih barem 50% mora biti uloženo u nove tehnologije te stvaranje minimalno 20 novih radnih mjesta <p>Poslovna podrška uslužnim centrima</p> <ul style="list-style-type: none"> - stvaranje minimalno 20-500 novih radnih mjesta (ovisno o vrsti poslovnog centra) - usluge koje centar pruža moraju obuhvatiti još dvije zemlje uz Češku
Oblici poticajnih mjera	<ul style="list-style-type: none"> - Olakšice poreza na dobit za razdoblje od 10 godina - Novčane potpore za stvaranje novih radnih mjesta od 100.000 do 300.000 CZK (ovisno o stopi nezaposlenosti u određenoj regiji) - Novčane potpore za prekvalifikaciju i obuku novih zaposlenika u iznosu od 25 do 50% troškova obuke (ovisno o stopi nezaposlenosti u određenoj regiji) - Izuzeće poreza na nekretnine za razdoblje od pet godina (samo u specijalnim i industrijskim zonama) - Novčane potpore za stjecanje imovine (samo za strateške investicije u prerađivačku industriju ili tehnološke centre)
Slovačka	
Podržana područja	Industrijska proizvodnja, tehnološki centri, zajednički servisni centri, turizam
Minimalni zahtjevi /Specifični uvjeti	<p>Industrija (ovisno o stopi nezaposlenosti):</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimalne investicije u iznosu od 0,2/3/5/10 milijuna eura, uz 30/40/50/60 % udjela novih tehnologija (za velika poduzeća), te 50% vlastitog kapitala - minimalne investicije u iznosu od 0,1/1,5/2,5/5 milijuna eura, uz 30/40/50/60 % udjela novih tehnologija (za MSP-ove), te 50% vlastitog kapitala <p>Tehnološki centri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimalne investicije u iznosu od 500 tisuća eura u dugotrajnu imovinu - najmanje 250 tisuća eura mora biti financirano vlastitim sredstvima - poduzeće mora zaposliti najmanje 70% radne snage s visokom stručnom spremom - stvaranje minimalno 30 novih radnih mjesta <p>Servisni centri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimalne investicije u iznosu od 400 tisuća eura u dugotrajnu imovinu - najmanje 200 tisuća eura mora biti financirano vlastitim sredstvima - poduzeće mora zaposliti najmanje 60% radne snage s visokom stručnom

	spremom - stvaranje minimalno 40 novih radnih mjesta Turizam: - minimalne investicije u iznosu od 3/5/10 milijuna eura, uz 20/20/40 % udjela novih tehnologija
Oblici poticajnih mjera	- Subvencije za stjecanje materijalne i nematerijalne imovine - Oslobođenje/olakšice poreza na dohodak - Doprinosi za stvaranje novih radnih mjesta - Prijenos nepokretne imovine ili zemljišta po cijeni nižoj od vrijednosti imovine

Izvori: Agencija za investicije i konkurentnost Republike Hrvatske, <http://www.aik-invest.hr/>; Investment Incentives: Your Gateway to Prosperity (2015), CzechInvest, Investment and Business Development Agency, Ministry of Industry and Trade, Czech Republic; Slovak Investment and Trade Development Agency (SARIO), <http://www.sario.sk/en/invest-slovakia/investment-incentives/faqs>